

VERSLAG: Derde bijeenkomst Focusgroep Dans & Theater
voorbereiding meerjarige subsidieregeling 2021-2024

Datum: maandag 27 mei 2019, 11.00 uur - 13.30 uur

Host: Dennis Stam – adjunct-directeur

Notulist: Kaajal Bachoe – projectsecretaris

Aanwezig: Harmen van der Hoek (Club Guy & Roni), Jan Baanstra (De Stilte) Jasper van Luijk (Shifft Utrecht), Roy Overdijk (The Ruggeds), Floris van Delft (Wat we Doen), Tjon Rockon (St. Grande Loge), Judith van der Velden (Matzer), Dorine Cremers (Schippers & van Gucht), Wouter Goedheer (Nieuwe Helden), Cahit Metin (TENT Circustheaterproducties), Rick Spaan (Conny Janssen Danst),

Ron Visser – secretaris dans en muziektheater, Jenny Mijnhijmer – secretaris theater (Fonds Podiumkunsten),

Afwezig: Maritska Witte (ICK Amsterdam), Roeland Dekkers (BonteHond), Bernadette Stokvis (MAAS)

Doel bijeenkomst: "Wat zouden we moeten afspreken met aanvragers die subsidie krijgen?". In deze laatste bijeenkomst verkennen we hoe het Fonds subsidiebedragen kan bepalen en welke concrete afspraken daarbij horen.

///

Inleiding

Dennis Stam introduceert de dilemma's van vandaag en kondigt aan dat Henriëtte Post aan het einde aanschuift voor een afsluitend woord.

Dilemma 1: Hoe zou het subsidiebedrag bepaald moeten worden: heel precies afgestemd op de behoefte van de aanvrager of juist wat grofmaziger?

Dennis Stam: Zou de hoogte van het subsidiebedrag precies berekend moeten worden op wat een instelling nodig heeft, of zou dit ook wat minder verfijnd kunnen?

Dorine Cremers vindt het belangrijk dat er binnen een afgestemd subsidiebedrag, ook voldoende ruimte is om te kunnen schuiven. In haar ogen zijn afspraken en afstemming wenselijk, maar het moet voorkomen worden dat men in een keurslijf terechtkomt.

Harmen van der Hoek zou willen pleiten voor meer maatwerk ten opzichte van de huidige regeling. De huidige regeling is volgens hem met name gericht op het aantal voorstellingen in het theatercircuit groot of klein, en niet op activiteiten buiten dat circuit. Dat is voor veel instellingen te beperkend aangezien de output veel diverser is dan alleen de output van het aantal theatervoorstellingen. De 'angst' voor onderprestatie roept een zakelijke afweging op bij het maken van artistiek interessante keuzes.

Harmen van der Hoek, Club Guy & Roni: "De ene productie kan tot veel meer voorstellingen leiden dan een productie voor bijvoorbeeld Oerol, die met dezelfde maaktijd veel minder vaak speelt. Moeten we dan maar niet meer naar Oerol gaan omdat we er te weinig voorstellingen uit halen?"

Jan Baanstra ziet de voordelen in een grovere afstemming van het subsidiebedrag dat gekoppeld is aan de functie van een instelling. Voor de ene instelling zal het spelen op Oerol belangrijk zijn, voor De Stilte is educatie een belangrijk onderdeel van de functie.

Het is voor makers wel belangrijk om binnen de regeling te kunnen blijven ontwikkelen naar de volgende stap, vindt Floris van Delft. Met name bij de start van een eerste periode in de meerjarige regeling is er volgens hem weinig zicht op hoe het exploitatiemodel zich zal ontwikkelen. De huidige werkwijze werkt daarbij belemmerend.

Jasper van Luijk is vanuit zijn praktijk als nieuwe maker afhankelijk van projectgelden die in hun aard behoorlijk fijnmazig afgestemd zijn. Dat betekent voor hem dat de plannen weliswaar gerealiseerd kunnen worden maar dat er nagenoeg geen extra activiteiten mogelijk zijn. In zijn optiek is voor beide indelingen wat te zeggen, mits: een toegespitst budget mét financiële ruimte voor vrije invulling of een grove opzet waarbij er rekening mee gehouden wordt dat artistieke output fluïde is en dat budgetten verschuiven. Naast het nakomen van de afspraken met het Fonds, vindt hij het voor makers belangrijk dat zij een bepaalde vrijheid genieten en ziet dat vooral mogelijk worden in een grofmazige subsidieopzet.

In het gesprek hierna wordt de bepaling van de huidige subsidiebedragen door het Fonds toegelicht voor de vertegenwoordigers aan tafel. Deze is in het licht van de toenmalige bezuinigingen ingericht op het kunnen realiseren van voorstellingen door zoveel mogelijk instellingen binnen een beperkt totaalbudget. De rekensystematiek werd gekozen om te voorkomen dat er zou moeten worden gekort op aangevraagde subsidiebedragen ('kaasschaaf'). Aanvragers weten daardoor bij voorbaat waar ze op kunnen rekenen. Op basis van resultaten uit evaluaties en monitorgesprekken met meerjarige aanvragers overweegt het Fonds om het zwaartepunt van de subsidie van activiteiten naar instelling te verleggen. De vraag aan de focusgroep is dan ook hoe fijn- of grofmazig deze benadering zou kunnen zijn.

Floris van Delft vraagt zich af of het aantal speelbeurten écht een obstakel is voor de makers en gezelschappen aan tafel. Het enthousiasme van zijn team zorgt ervoor dat alle speelbeurten zelfs binnen de vier jaar gehaald zullen worden. Daarnaast heeft hij het idee dat het ook voor makers in zijn omgeving, eerder een kwestie is van overprestatie dan onderprestatie.

Floris van Delft, Wat We Doen: "Het is aan de ene kant een doelstelling maar aan de andere kant wil ik ook gewoon zoveel mogelijk spelen."

Een aantal aanwezigen herkent dit: zij presteren meer dan afgesproken. Dat komt voort uit enthousiasme en de wens om zichtbaar te zijn voor het veld en het publiek. Dorine Cremers vindt dat dit niet zozeer een financiële kwestie is maar meer een gevoelskwestie. Met name in het begin van de meerjarige periode ervoer zij er druk van dat het aantal speelbeurten rechtstreeks gekoppeld was aan het subsidiebedrag.

Voor Jasper van Luijk is dit dilemma eigenlijk een patstelling. Het Fonds wil afstemmen op de behoefte van de aanvrager. In zijn ogen is het dus aan de aanvrager om die behoefte in fijn- of grofmazige plannen te beschrijven. Het Fonds zou zich volgens hem moeten afvragen in hoeverre het bereid is om de subsidiebedragen op de uitgangspunten van die plannen af te stemmen.

Harmen van der Hoek reageert op het subsidiebedrag per voorstelling, dat in zijn ogen niet altijd de kostprijs van een productie vertegenwoordigt. Volgens hem bepaalt de artistieke vorm de kostprijs, maar sluit dit niet aan op de uitkoopsommen die de podia bieden. Zijn ervaring is dat het niet veel verschil maakt of er drie of tien spelers op het podium staan. Er wordt meestal een standaard bedrag geboden wat passend is voor het circuit. Volgens Judith van der Velden heeft het ontvangen van een vast subsidiebedrag per voorstelling zelfs haar onderhandelingspositie beperkt waardoor de uitkoopsommen weleens lager dan gemiddeld zijn geweest.

Dorine Cremers vindt dat instellingen best in staat zijn om een nauwkeurige behoefte te beschrijven op het gebied van prestaties en ontwikkelingen en vraagt zich af waarom dáár geen subsidiebedrag aan gekoppeld wordt. Bovendien vindt zij dat er op die manier een krampachtige poging tot gelijkvormigheid van al die verschillende instellingen wordt vermeden.

Jan Baanstra verwacht dat dit een impasse zal veroorzaken in het beoordelingssysteem van het Fonds en stelt als alternatief voor om subsidieplafonds in te stellen. Met het budget wat straks beschikbaar komt, is het volgens hem begrijpelijk dat het Fonds naar een eerlijke verdeling van gelden zal zoeken voor instellingen met een vergelijkbaar aanbod.

Wouter Goedheer kan zich voorstellen dat het Fonds met categorieën gaat werken, waarbij men zelf kan aangeven wat ze willen aanvragen en voor welk bedrag. Hij bevestigt de opmerking van Dorine Cremers dat instellingen best een goed beeld hebben van wat zij nodig hebben en de juiste categorie zullen kiezen. Desondanks kan hij zich voorstellen dat het Fonds constateert dat een aanvraag beter past in een lagere categorie en de aanvrager de kans geeft om een daarop aangepast plan in te dienen.

Wouter Goedheer, St. Nieuwe Helden: "Wij zouden het in ieder geval fijn vinden om in de eerste instantie zelf de hoogte van het bedrag te bepalen waar wij geholpen mee zouden zijn en daarmee de begroting te kunnen maken."

Roy Overdijk vermoedt dat het voor The Ruggeds lastig zal zijn om zich in een bepaalde categorie te plaatsen voor een periode van vier jaar. Zo noemt hij als voorbeeld dat het maken van alleen schoolvoorstellingen wellicht de artistieke ontwikkeling van de dansers belemmert. Floris van Delft haalt om die reden aan dat het belangrijk is dat er in de regeling ook vrijheid is voor makers om ambities na te jagen.

Floris van Delft, "Wat We Doen: "Om de prestaties te halen maak ik inhoudelijke maar ook strategische keuzes en dat vind ik niet erg. Onze output wordt echter steeds breder dan theater. Daarom moeten we steeds vrijer nadenken over waar we nou precies ons geld aan uitgeven. Ik vind dat niet zo lastig want ik beschouw het subsidie als een bedrag. Natuurlijk moeten we uitkomen maar als het lukt, kijken we naar wat we er nog bij zouden willen."

Rick Spaan zou willen pleiten voor een inrichting volgens drie subsidieplafonds van bijvoorbeeld twee, vier en zes ton, en een plan voor goed werkgeverschap. Dorine Cremers benadrukt dat goed werkgeverschap zeker iets voor de volgende periode is, maar nu niet altijd een feit is. Hoewel het nu langzaam gerepareerd wordt, zijn het volgens haar de vaste medewerkers die niet voor hun volledige inzet betaald kunnen worden. Jasper van Luijk en Cahit Metin merken op dat dans- en circusvoorstellingen over het algemeen genomen op duurdere producties inzetten en dus hogere subsidies aanvragen.

Dilemma 2: Minder subsidie, minder.... Meer subsidie, meer....

Dennis Stam: Wat betekent zo een subsidiebedrag eigenlijk voor de prestaties? Meer subsidie betekent weliswaar meer ruimte om te produceren, maar wat betekent het nog meer?

Omdat verschillende soorten instellingen deze vraag beantwoorden, zegt Wouter Goedheer meerdere invullingen op de stippellijnen te zien. De diversiteit zorgt juist voor verschillende effecten in het landschap volgens hem. Meer subsidie kan meer ruimte voor het experiment betekenen maar ook meer publieksbereik in plaats van meer voorstellingen. Maar ook meer artistieke vernieuwing, hoewel dat volgens sommigen lastig te classificeren is. Volgens Jasper van Luijk kunnen makers de behoefte aan onderzoeksruimte wel opnemen in hun plan, dat is weliswaar niet altijd maar wel vaak de aanleiding tot artistieke vernieuwing.

Jan Baanstra is ervan overtuigd dat het ontvangen van minder subsidie in geen geval mag betekenen dat een instelling ook minder inspanning hoeft te verrichten voor goed werkgeverschap. Als sector maar ook vanuit het Fonds wil hij graag meer sturing zien om die ondergrens van eerlijke vergoedingen voor kunstenaar te bewaken.

Jan Baanstra, De Stilte: "Hoe kan het toch dat sommige gezelschappen zichzelf zo in de uitverkoop gooien en anderen er keihard voor moeten werken om het allemaal voor elkaar te krijgen?"

Voor Harmen van der Hoek is het logisch dat meer subsidie ook meer verplichtingen betekent. Het gaat immers om publiek geld dat verantwoord moet worden. Rick Spaan denkt dat dit goed te relateren is aan publieksbereik. Meer subsidie betekent dat een instelling een grotere publieksfunctie zou kunnen vervullen.

Rick Spaan, Conny Janssen Danst: "Wij hebben veel publiek en de zalen zitten goed vol. Dat legitimeert het bedrag dat wij hebben aangevraagd. Het gaat om zowel de kwantiteit als om zaalbezetting. Daarnaast werken met we met veel kunstenaars en maken we grootschalig werk."

Jasper van Luijk maakt zich enige zorgen over kennisoverdracht tussen instellingen en jonge makers die met ensembles willen werken. Hij ziet een mogelijkheid voor grote instellingen met meer subsidie, om de verantwoordelijkheid te nemen dat die kennis blijft 'floaten' en dat het veld zich blijft ontwikkelen.

Dorine Cremers wijst er op dat 'meer subsidie, meer publiek' niet moet vervallen in een doorgroei van het kleine- naar het grotezaalcircuit. Zij zou niet gedwongen willen worden om geen zeventig personen maar vierhonderd personen voor één installatie te moeten bereiken.

Jan Baanstra vindt het een verantwoordelijkheid van een gesubsidieerde instelling om ook een bijdrage aan de culturele infrastructuur te leveren. Nu zijn instelling meer subsidie ontvangt, is dat verantwoordelijkheidsgevoel bij hem gegroeid. De penvoerder zijn in projecten en vaker als coproducent optreden, zijn zaken waar hij stevig de aandacht aan geeft.

Jan Baanstra, De Stilte: "Met veel subsidie kun je ook een witte olifant creëren. Ik zou met mijn instelling wel driehonderd voorstellingen kunnen doen in Noord-Brabant. Maar dat is absoluut niet interessant voor ons publiek en niet voor onze instelling. Het is veel interessanter om de samenwerking met anderen op te zoeken zodat het publiek een gevarieerd en pluriform aanbod ziet of om bijvoorbeeld jeugd dans in Groningen een boost te geven."

In aanvulling op het bovenstaande vertelt Harmen van der Hoek over de zogenaamde cultuurpijlers in Groningen, die elk een ketenverantwoordelijkheid hebben. Die verantwoordelijkheden vertalen zich onder meer naar ondersteuning van nieuwe makers of coproducties. In een reactie op de koppeling tussen meer subsidie, meer publiek zegt hij dat er een verschil zitten tussen een publieksfunctie en het publieksbereik.

Harmen van der Hoek, Club Guy & Roni: "Als gesubsidieerd gezelschap ga je bijvoorbeeld dingen doen in moeilijke buurten waar het publiek nog opgebouwd moet worden. Daar gaat een commerciële partij die zijn exploitatie sluitend wil krijgen, niet heen. Onze rol en functie in het publieke domein is meer dan alleen publiek."

Volgens Roy Overdijk betekent minder subsidie, minder artistieke mogelijkheden. Dat betekent volgens hem niet dat er minder publiek bereikt wordt omdat The Ruggeds ook een grote zaal vol kan krijgen zonder decor. Hij vraagt zich wel af of met meerjarige ondersteuning er wezenlijks iets zal veranderen op het gebied van goed werkgeverschap. Met projectsubsidie komt het dansgezelschap niet volledig uit met het betalen van de medewerkers. Daarop antwoordt Harmen van der Hoek dat een meerjarig ondersteund gezelschap zoals Club Guy & Roni bij grootschalige producties afhankelijk is van de financiële bijdragen van coproducenten. Daarmee wordt de slagkracht en het budget van de groep groter, hoewel dat volgens hem nooit het uitgangspunt van de samenwerking is. Zowel een aantal potentiële aanvragers als meerjarige ondersteunde instellingen herkennen het dilemma waarin zij voor de keuze hebben gestaan tussen goed werkgeverschap of de artistieke ambitie.

Het gesprek tussen de aanwezigen gaat vervolgens in op de crux van deze bijeenkomst: het is lastig om kwaliteit te kwantificeren binnen deze regeling. Jasper van Luijk schetst het voorbeeld van één van zijn dansprojecten, waarvan hij het uiteindelijke resultaat, de output, wél verwacht te kunnen kwantificeren. Dorine Cremers merkt in dat licht op dat een visie die omgezet wordt naar een strategie en resulteert in output, helder te verbinden is aan een kostenplaatje. Zij is dan ook van mening dat instellingen heel goed kunnen verwoorden waarom ze een bepaald bedrag nodig hebben, maar dat het subsidiesysteem van het Fonds hier niet op aansluit. Voor haar zit het knelpunt met name in het kunnen uitleggen van de subsidiebedragen.

Dorine Cremers, Schippers & van Gucht: "Het Fonds kan een plan goed vinden op basis van een artistiek-inhoudelijk interessant concept met een duidelijke visie en strategie en goed werkgeverschap maar daarmee is nog niet inzichtelijk gemaakt waarom bijvoorbeeld de ene instelling daarmee geen subsidie ontvangt en de andere driemaal zoveel."

Jan Baanstra noemt als denkvoorbeeld het beoordelingskader van een ander fonds. Binnen dat kader bestaat een aantal criteria waaruit de aanvrager kiest om op beoordeeld te worden. Hij vraagt zich af of er voor het Fonds mogelijkheden voor nuancering liggen door middel van dit soort 'vinkjes'. Dorine Cremers vindt het aansprekend dat instellingen hiermee zelf bepalen langs welke meetlat zij gelegd willen worden. Wouter Goedheer kan zich voorstellen dat deze vinkjes zich wel nauw blijven verhouden tot de missie van het Fonds, bijvoorbeeld op het gebied van publiek en artistieke vernieuwing. Daarbij vindt hij het belangrijk dat de vinkjes wel meetbaar blijven zodat er zicht is op een breed spectrum van wat instellingen aan aantallen behalen. Het kunnen meten is volgens Harmen van der Hoek minder voor de hand liggend als een instelling zich richt op een divers publiek of artistieke innovatie. De meeste aanwezigen delen de mening dat publiek in elk geval niet meetbaar is in absolute zin en ook een ongewenste druk uitoefent op de instellingen. Dorine Cremers vindt dat er gedurende de meerjarige periode voldoende ruimte is om in gesprek te blijven met het Fonds over inhoudelijke verwachtingen en resultaten. De uiteindelijke beoordeling wordt echter gebaseerd op kwantitatieve afspraken die men aan het begin van de regeling heeft gemaakt met het Fonds. Die afspraken wringen voor sommige instellingen echter met de praktijk.

Omdat de monitoring van meerjarige gesubsidieerde instellingen niet door de adviescommissie wordt uitgevoerd maar door het Fonds, richt het gesprek zich volgens Jasper van Luijk, juist op de prestaties en niet zozeer op de inhoud. Dat is voor Harmen van der Hoek opmerkelijk aan de regeling: een instelling komt de regeling binnen op basis van artistieke gronden maar in de jaarlijkse verantwoording gaat het over publiek en inkomsten. Volgens hem spreekt het elkaar tegen omdat artistieke kwaliteit en innovatie niet altijd direct leiden tot voorstellingen en inkomsten. Hoewel meerdere aanwezigen zich herkennen in de behoefte om ook op artistiek-inhoudelijk niveau het gesprek te voeren, betekent het niet dat zij jaarlijks met de adviescommissie om de tafel zouden willen. Jan Baanstra schetst de ervaring met een subsidiecommissie die wel in gesprek gaat op inhoudsniveau en daardoor zelfs de neiging heeft om de inhoud te bepalen.

Dilemma 3: Welke relatie tussen eigen inkomsten en subsidie is gewenst?

Dennis Stam: Met deze open vraag zijn we op zoek naar wat de eigen inkomsten betekenen.

Dorine Cremers vraagt zich af of er meer coproductie heeft plaatsgevonden in de afgelopen jaren doordat, naast een artistieke ambitie om samen te werken, de meerjarige subsidie een flinke druk heeft gegeven op het eigeninkomstenquotum. Volgens Jan Baanstra is dit gevoelsmatig wel het geval maar hij vindt dat de noodzaak voor het coproduceren in relatie staat tot meer dan alleen het realiseren van de eigen inkomsten.

Harmen van der Hoek haalt het eerder genoemde aan: voor zijn gezelschap is het primair werken met meer disciplines op het podium het uitgangspunt voor coproductie. Maar heel sec gezien vindt hij dat coproduceren niet heel aantrekkelijk is voor het opbouwen van de eigen inkomsten. Dat komt vooral doordat de inkomsten via een penvoerder over meerdere producenten verdeeld moet zien te worden. Het Fonds heeft volgens hem ook geen visie op hoe hier mee om te gaan, terwijl het voor een accountant een ingewikkelde zaak is.

De discussie werpt zich vervolgens op in hoeverre bijdragen uit coproductie helder en inzichtelijk zijn binnen de eigen inkomsten. Duidelijk is dat het gaat om een concrete bijdrage in geld of om een gekapitaliseerd bedrag op de begroting. Omdat het percentage eigen inkomsten direct gekoppeld is aan het subsidiebedrag, roept dit volgens een aantal aanwezigen op dat er ondoorzichtige constructies bedacht worden om het eigen inkomstenpercentage te kunnen halen. Dat is een minder gunstig effect van de subsidievoorwaarde.

Jan Baanstra zou zich liever op de breedte van de financieringsmix willen richten. In zijn ogen zou elke geldstroom die leidt tot dekking op de begroting, mee moeten tellen als eigeninkomsten. Ook als het om andere publieke middelen gaat. Ook Harmen van der Hoek is van mening dat het huidige beleid van het Fonds het niet stimuleert om andere overheidsbronnen aan te schrijven.

Op de vraag of een relatie tussen subsidie en eigen inkomsten überhaupt gewenst is, reageert men verschillend. Voor Jan Baanstra kan de relatie een soort meetlat zijn waar hij zich prima toe kan verhouden. Hij zou het duidelijk vinden als dezelfde meetlat ook naast de BIS-gezelschappen gehouden zou worden. Dorine Cremers is echter van mening dat de afspraak van een bepaald percentage eigen inkomsten niet aan de hoogte van het subsidiebedrag gekoppeld zou moeten zijn. Het zou volgens haar een eigen keuze moeten zijn om dat percentage te verhogen, geen verplichting. Ten aanzien van de publiekvisie vanuit het Ministerie van OCW vindt Harmen van den Broek het een principiële overweging waard om de voorwaarde voor eigen inkomsten volledig te schrappen.

Harmen van den Broek, Club Guy & Roni: "Als de overheid zegt, we gaan voor pluriformiteit, nieuw en jong publiek, publiek dat een financiële drempel ervaart...laat het dan helemaal los. Als je echt veel publiek wil generen dan gaan we enorm met prijsbeleid differentiëren een breed publiek de zaal in te krijgen. Het is de opdracht die we allemaal hebben maar in contradictie staat met de kaartprijs van dertig euro omdat we anders niet aan de eigen inkomsten kunnen voldoen."

Het afschaffen van de eigeninkomsteneis zou volgens sommige vertegenwoordigers betekenen dat zij andere keuzes kunnen maken waarvan zij nu niet weten of het tot meer of minder inkomsten zal leiden. Zij kunnen zich ook niet vinden in de gesuggereerde correlatie tussen een hogere eigeninkomsteneis en een hogere subsidiebedrag per voorstelling. Duurder aanbod is niet automatisch duurder geprijsd en daarbij geldt dat er niet vanzelfsprekend meer voor betaald wordt door theaters en festivals.

Aan het eind van de bijeenkomst sluit Henriette Post aan. Zij is benieuwd of aanwezigen, terugkijkend op alle focusgroepbijeenkomsten, een boodschap willen meegeven aan het Fonds. Er wordt kort teruggekeken en ook vooruitgeblikt naar de Uitgangspuntenbrief van de minister en het daaropvolgende debat in de Tweede Kamer.

Dennis bedankt alle aanwezigen aan tafel voor hun inzet en betrokkenheid tijdens de afgelopen bijeenkomsten en sluit af.